

Fyra kulturpolitiska förslag

- för förnyelse, dynamik och transparens

Hur kan kulturpolitiken utvecklas för att främja ett än mer dynamiskt, pluralistiskt och angeläget konst- och kulturliv? Följande förslag baseras på våra praktiska erfarenheter som scenkonstnärer, producenter och konsulter, samt observationer som vi gjort genom att undersöka kulturens organisering.

"Kulturlyftet"

- fortbildning och kompetensutveckling

De immateriella värden som konsten och kulturen skapar fyller fundamentala funktioner i vårt samhälle, inte minst när det gäller att främja förståelse för olika synsätt och erfarenheter. Konsten är en plats där medborgare möts för att samtala om det som vi annars inte samtalar om.

För att kultivera och utveckla kulturens fundamentala funktioner behöver konst- och kulturaktörer tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling. Därför menar vi att en storskalig satsning på fortbildning inom kulturfältet behöver komma till stånd. Ett långsiktigt mål med satsningen bör vara att skapa lika möjligheter till fortbildning och kompetensutveckling för personer inom såväl små- som storskaliga kulturverksamheter. Detta skulle i sin tur möjliggöra och synliggöra en större mångfald av specifika konstnärliga och samhällliga initiativ och uttryck.

Förslag

Genomför en femårig fortbildnings-satsning på kulturområdet för att skapa långsiktiga möjligheter för konst- och kulturaktörer att utveckla sina verksamheter efter sina egna villkor och förutsättningar. Exempel på delmoment i satsningen är att:

- främja ämnesfördjupning och teoretisk kunskapsutveckling för konst- och kulturaktörer i syfte att höja

kompetensen om de konstnärliga och samhällliga strukturer som de verkar inom

- utveckla jämställdhets-, jämlikhets- mångfalds- och klimatpaket och verktygslådor som kan användas av både små- och storskaliga organisationer för att sätta samman och integrera handlingsplaner som är anpassade för deras specifika arbetssituation
- fördjupa kunskapen om kulturella näringar och dess produktion av immateriella värden, inom ramen för befintlig företagsrådgivning som det offentliga erbjuder idag, samt öka kulturaktörernas kunskap i att utveckla och driva hållbara, effektiva och ansvarstagande organisationer och företag.

Delar av medlen bör användas inom ramen för regeringens handlingsplan för kulturella och kreativa näringar. Andra delar bör kopplas till förståelsen för kultur som aspektpolitik, dvs. att samtliga politikområden och departement engageras.

Vidare bör insatsen strategiskt uppmuntra och främja tvärsektorieell samverkan mellan högskolor, universitet, förberedande konstskolor, alliansbildningar, centrumbildningar, institutioner, fackförbund, företagsstöd, enskilda och privata aktörer i dessa frågor.

Satsningen bör möjliggöra för konstnärer och organisationer att prioritera kompetensutveckling och fördjupning inom ramen för sin ordinarie verksamhet.

Möjliggör förnyelse

- prioritera fria kulturanslag

Kulturutredningen föreslog i sitt betänkande (SOU 2009:16) att de nationella kulturpolitiska målen skulle innefatta formuleringarna "främja kulturell pluralism" och "ge plats för konstens förmåga att gestalta, bryta mönster och vidga det möjligas rum". Vi menar att det är högst angeläget för kulturens utveckling att dessa ambitioner inte glöms bort, utan ges större plats i dagens kulturpolitiska debatt samt att de konkret påverkar utformningen av de offentliga anslagssystemen.

I dag är kulturanslagen tydligt riktade till särskilda ändamål och fördelas i regel efter genre eller infrastruktur (t.ex. institution, turnénätverk osv.). Detta innebär alltför ofta att dels nyskapande och kritiskt utforskande projekt, dels konstuttryck som befinner sig utanför de västerländska kvalitetsbegreppen inte synliggörs eller erkänns. Vi menar att införandet av fria medel är ett nödvändigt steg mot att förverkliga de nu liggande kulturpolitiska målen om att kulturen ska vara en "dynamisk, utmanande och obunden kraft".

Förslag

Reformera anslagssystemen till att integrera medel utan fördefinierade användningsområden. På så sätt kan stöd ges till det vi ännu inte känner igen eller känner till, just det som kan "vidga det möjligas rum".

Möjliggör konkurrens

- utred organisationsneutrala kulturanslag

Det råder ingen brist på kreativa initiativ och aktörer inom kulturlivet. Däremot erbjuds inte alla på lika villkor möjligheter till utveckling, synlighet och etablering. Vi vill se en kulturpolitik som främjar vår kulturella mångfald på ett mer rättvist sätt.

I sin bok "En kulturutredning: pengar, konst och politik" föreslår David Karlsson att kulturstöd bör fördelas enligt en princip om organisatorisk neutralitet (sid 134-135, 244), och inspireras i sitt resonemang av litteraturområdets titelstöd. Han argumenterar för att titelstödet utformning har stimulerat till utveckling genom att fokusera på just titeln/verket och samtidigt förhållit sig neutralt till det ansökande förlagets form eller storlek. Enligt Karlsson har detta främjat både bredd och förnyelse genom att små aktörer på jämlika villkor kunnat konkurrera med större aktörer om kulturpolitiska medel.

Med stor sannolikhet är principen om organisationsneutralitet inte lika väl tillämpbar inom alla konstområden och dess olika organisationskulturer. Vi anser dock att

förslaget är högst relevant och spännande och därför bör tas upp till en seriös och djupgående diskussion.

Förslag

Tillsätt en statlig utredning som ser över huruvida en princip om organisationsneutralitet kan tillämpas inom fler delar av det kulturpolitiska området.

Motivera beslut

- ökad transparens vid anslagsfördelning

Vid fördelningen av offentliga kulturanslag ges alltför sällan offentliga motiveringar till bifall och avslag. Detta innebär att få utanför referensgruppernas och styrelsernas rum kan ta del av på vilka grunder beslut tagits. I beslutsbrev hänvisas endast till generella kvalitetskriterier och kulturpolitiska mål, huruvida sökanden är allmänt ansedd i branschen, men framför allt det självskrivna faktumet att pengarna inte räcker till alla. Detta i grunden odemokratiska förfarande gör det mycket svårt att seriöst debattera hur kulturanslag fördelas.

Det är högst rimligt att kräva att fördelningen av offentliga medel motiveras. Dels för att möjliggöra en öppen dialog kring kulturpolitiska prioriteringar, dels för att bidra till ökad artikulering av mål och visioner hos både sökande och anslagsgivare. Vidare skulle det vara mycket betydelsefullt för de sökande och deras fortsatta arbete att få ta del av vilka aspekter av ansökan/projektet som ansetts starka eller svaga.

Förslag

Inför obligatorisk offentlig motivering av beslut i offentliga anslagsmyndigheter och prioritera resurser för att åstadkomma detta.

.....
Anders Jacobson & Johan Thelander
Verksamhetsledare
Hybris Konstproduktion